

16. LISA. VALDKONNAGA SEOTUD SIDUSRÜHMADE JA KODANIKE KAASAMINE

Euroopa tuleviku konverents toimus 2022. aasta aprillis ja mais. See võimaldas inimestel jagada oma mõtteid selle kohta, mida nad Euroopa Liidult ootavad, ja selle tulemuseks oli 49 ettepanekuga lõplik aruanne. Toidu raiskamise valdkonnas hõlmas põllumajanduse, toidutootmise, elurikkuse ja ökosüsteemide ning saastega seotud ettepanek nr 1 järgmist meedet: „kohaldada ringmajanduse põhimõtteid põllumajanduses ja toetada toidu raiskamise vastaseid meetmeid“.

Teema „kliimamuutused, keskkond“ ettepanek nr 5 puudutab kestlikku tarbimist, pakendamist ja tootmist. Selle ettepaneku peamine eesmärk on luua ringmajandus, toetades kestlikke ELi tooteid ja tootmist ning rohkem selliseid materjale, mis on taaskasutatavad ja mille kasutamisel ELis ollakse impordist vähem sõltuv. Sellel põhjusel hõlmab nimetatud ettepanek muu hulgas järgmisi meetmeid:

- rangemad ja ühtlustatud tootmisstandardid ELis ning läbipaistev kõigi ELi turul müüdavate toodete kestlikkuse/keskkonnajalajälje ja kasutusea märgistamise süsteem, mille jaoks kasutatakse ruutkoodi ja ökopunkte või digitaalset tootepassi;
- vältida veelgi jäätmeteket, püstitades ennetuse ja taaskasutamise eesmärgid ning kehtestades jäätmete sortimise süsteemide kvaliteedistandardid;
- luua toodete pikaajalist ja kestlikku kasutamist ning parandamist käsitlev ELi teadmusplatvorm, mis sisaldab tarbijaihendustelt saadud teavet;
- kehtestada meetmed toodete kiire või enneaegse (sealhulgas kavandatud) vananemise vastu, tagada pikemad garantiid, propageerida õigust toodete parandamisele ning tagada sobivate varuosade kättesaadavus ja juurdepääsetavus;
- luua teisese toorme turg, kaaludes ka nõuete kehtestamist ringlussevõetud materjali sisalduse protsentuaalse osakaalu kohta ja toetades esmase toorme kasutamise vähendamist;
- kiiresti rakendada kaugeleulatuvat kestliku tekstiili strateegiat ja luua mehhanism, mis tagab, et tarbijal on võimalik teada, kas toode vastab kestlikkuse kriteeriumidele;
- võtta ELi meetmeid, mis võimaldavad tarbijatel tooteid kauem kasutada ja innustavad neid seda tegema;
- rangemad tootmisstandardid ja õiglasel töötingimused kogu tootmis- ja väärtusahela ulatuses.

Euroopa tuleviku konverentsi järel andis komisjon teada n-ö **uuest põlvkonnast kodanike paneelaruteludest**, kus juhuslikult valitud kodanikega konsulteeritakse enne teatavate tähtsate ettepanekute esitamist Euroopa tasandil. Kodanike arutatava esimese kolme teema hulka valiti toidu raiskamine (lisaks virtuaalmaailmale ja õpirändele). Paneelarutelu toimus kolm korda 2022. aasta detsembrist kuni 2023. aasta veebruarini. Kuigi kodanike paneelarutelu ei kuulunud käesoleva mõjuhinnangu jaoks korraldatud konsulteerimise alla, toetavad kodanike soovitusel¹ komisjoni tööd toidujäätmete tekke vältimise valdkonnas ja neid võeti arvesse, kui valmistati ette seadusandlikku ettepanekut, mille eesmärk on kehtestada kogu ELi hõlmavad toidujäätmete vähendamise eesmärgid. Kodanike soovitusel

---

¹ Euroopa Komisjon, toidujäätmete teemalise Euroopa kodanike paneelarutelu lõplikud soovitusel, veebruar 2023, [flw_eu-actions_fwrt_20230210_recom-cit_0.pdf](https://eur-lex.europa.eu/legislation/summaries/consultations/2023/02/20230210_recom-cit_0.pdf) (europa.eu).

toimivad ka oluliste suunistena, mis aitavad liikmesriikidel saavutada ELi toidujäätmete vähendamise eesmärged.

1- Kodanike aruanne Euroopa Komisjoni korraldatud toidujäätmete teemaliselt kodanike paneelarutelult

Euroopa tuleviku konverentsi lõplike soovitude alusel võttis komisjon teatises „Euroopa tuleviku konverents. Visioonist reaalsuseks“ (17. juuni 2022) omale kohustuse võimaldada kodanike paneelaruteludel enne teatavate tähtsate ettepanekute esitamist nende asjus aru pidada ja teha soovitusi.

Sellise **uue põlvkonna** esimese **kodanike paneelarutelu**, milles käsitleti **toidu raiskamise vähendamist**, korraldasid tervise ja toiduohutuse peadirektoraat ning teabevahetuse peadirektoraat 16. detsembrist 2022 kuni 12. veebruarini 2023. Paneelarutelu toimumise ajal valmistati ette *jäätmete raamdirektiivi läbivaatamise* ettepanekut,² mille raames kaalus komisjon, kas oleks teostatav kehtestada õiguslikult siduvad toidujäätmete vähendamise eesmärgid, mille liikmesriigid peaksid täitma 2030. aastaks.

I. Paneelarutelu

Paneelarutelus **osales** 147 juhuslikult valitud kodanikku; valik kajastas ELi ealist, soolist, sotsiaal-majanduslikku, hariduslikku ja geograafilist (rahvus ja linna-/maaelanikud) mitmekesisust. Kodanikud kohtusid kolmel nädalavahetusel, et sõnastada soovitud toidu raiskamist vähendava tegevuse hoogustamiseks ELis.

Neid **abistasid** professionaalsed arutelujuhid ja korraldajad, komisjoni eksperdid ja teadmuskomitee, kuhu kuulusid väliseksperdid.

Paneelarutelus keskenduti ettepaneku üldeesmärgile – hoogustada toidujäätmete vähendamist ELis – ja vastavate ELi õigusaktide rakendamisele tulevikus. Kodanike paneelarutelu eesmärk oli kuulata kodanike arvamusi meetmete kohta, mida võtavad liikmesriigid, toidutarneahelas osalejad, kodanikud ning muud avaliku ja erasektori sidusrühmad, et suurendada jõupingutusi toidu raiskamise vähendamiseks ja tulevaste eesmärkide saavutamiseks.

II. Soovitused

Kodanikud näitasid soovitude väljatöötamisel üles **suurt pühendumust ja osalemistahet**. Paneelarutelu esimesel kohtumisel esitasid kodanikud üle 80 küsimuse – millest paljud läksid kaugemale toidu raiskamise teemast ja keskendusid toidusüsteemidele üldisemalt – millele eksperdid vastasid. Kodanikud soovisid **suurendada oma sõnaõigust ja kaasatust ELi toidupoliitikas** ning kutsusid ka üles looma kohalikke ja riiklikke kodanike kaasamise foorumeid. Nad olid huvitatud järgmistest sammudest ja võimalustest jätkata oma tööd toidujäätmete valdkonnas ning mõned neist soovitasid kodanike suuremat kaasamist toidujäätmeid käsitlevatesse ELi teadusuuringutesse või kodanike esindamist seadusandliku ettepaneku arutamisel Euroopa Parlamendis. Ühtlasi väljendasid nad soovi **suurendada kodanike paneelarutelu nähtavust ja kasutusala** ning võtsid meelsasti oma vastavates võrgustikes **toidu raiskamise vähendamise valdkonna saadiku** ja muutuste elluviija rolli.

Selle paneelarutelu 23 soovitusel, mis on loetletud lisas, kasutatakse **üldist toidusüsteemidel põhinevat lähenemist** eesmärgiga kaasata kõiki osalejaid ja tugevdada koostööd toidutarneahela ulatuses. Seda **terviklikku lähenemisi** kajastavad ka kodanike soovitudes

---

² Jäätmete raamdirektiivi läbivaatamise ettepanek puudutab nii toidu- kui ka tekstiilijäätmeid.

käsitletud kolm teemat: 1) koostöö toidu väärtusahelas: talust toidulauani; 2) toiduäri algatused ning 3) toetus tarbijakäitumise muutumisele.

Kodanike soovitusel seostatakse toidu raiskamise vähendamist **õiglase ja võrdseid võimalusi pakkuva toiduainete tarneahelaga, mis tagab solidaarsuse** (näiteks kohalike tootjate toetamine ja toidu raiskamist põhjustada võivate ebaõiglaste kaubandustavade, näiteks viimasel hetkel tellimuste tühistamise võimaluse kaotamine). Arvestades toiduga kindlustatust ohustavate probleemide suurenemist, soovivad nad vahendeid, mis hõlbustavad üle jäänud toidu ümberjaotamist seda vajavatele inimestele (näiteks võrgustikud ja digilahendused, mis ühendavad toidukäitlejatest annetajaid toidupankade ja heategevustega), ning kutsuvad üles toidujäätmete ja toidu raiskamise määratlust laiendama, et see hõlmaks ka põllult koristamata toitu ja et soodustada üle jäänud toidu kogumist.

Soovitusel kinnitatakse **tõenduspõhise lähenemisviisi** vajalikkust, et suunata kõik osalejad toidujäätmete teket tulemuslikult vältima, ja toonitatakse järelevalve tähtsust. Samuti tunnustatakse soovitusel vajadust, et EL püstitaks toidujäätmete vähendamise **üldeesmärgi** ja liikmesriigid võtaksid meetmeid selle eesmärgi täitmiseks. Silmatorkavalt tähtis on toidu- ja eelkõige toidu raiskamise teemalise **hariduse roll** – kodanikud toetavad seda kõige rohkem. Kodanikud kutsuvad üles lõimima toidualast haridust koolide õppekavadesse, et lapsed õpiksid juba varakult toidu väärtust mõistma ja hindama.

III. Edasised sammud

Mõnes soovitusel kajastatakse Euroopa Komisjoni **käimasolevat koostööd** liikmesriikide ja sidusrühmadega toidu raiskamise vähendamiseks kogu ELis, mis kinnitab ja toetab ELi tasandi meetmete vajalikkust selles valdkonnas. Kodanikud soovivad näiteks toidujäätmete tekke vältimisega seotud **andmete ja parimate tavade jagamist** asjaomaste sidusrühmade vahel, mis on 2016. aastal loodud [ELi toidukao ja toidujäätmete platvormi](#) keskeid ülesandeid. [Toidusektori vastutustundlike ettevõtlus- ja turundustavade ELi tegevusjuhendis](#), mille sidusrühmad võtsid vastu 2021. aastal, soovitatakse **toidukäitlejatel võtta omale konkreetsed kohustused**. ELi kodanike arvamusel võivad [toiduainete annetamist käsitlevad ELi suunised](#)³ aidata liikmesriikidel rakendada ühtlustatud lähenemisviise.

Kodanikud soovivad ka meetmeid, mis aitavad tarbijatel toidu raiskamist ennetada, sealhulgas nii riiklikud kui ka ELi-ülelised kampaaniad, millesse on kaasatud toidukäitlejad, et jagada teavet toidu säästmise kasulikkusest majandusele ja keskkonnale. Kodanikud kui tarbijad tahavad abistavat teavet, et nad saaksid ise teha teadlikke otsuseid toidu tarbimise ja kasutamise kohta seoses „kõlblik kuni“ ja „parim enne“ kuupäevadega. Tarbijate toidujäätmete vähendamine on tähtis osa komisjoni tööst ja kooskõlas kodanike ootustega on see ka edaspidi tähtsamaid tegevusvaldkondi. Selle üks parimaid näiteid on [Euroopa tarbijate toidujäätmete foorum](#),⁴ kus otsitakse lahendusi ja töötatakse välja abivahendeid tarbijate toidujäätmete vähendamiseks.

Kodanike soovitusel viidatakse ka **edasist kaalumist vajavatele aspektidele**, näiteks meetmete võtmisele, et keelata ohutu toiduülejäägi hävitamine. Olgugi et see põhimõte kajastub juba jäätmehierarhias (mis on sätestatud Euroopa jäätmealastes õigusaktides⁵), võiks seda rohkem arvestada komisjoni töös, mis puudutab kestlike toidusüsteemide loomist, et

³ ELT C 361, 25.10.2017, lk 1–29.

⁴ Euroopa Komisjon, ELi projekt: [Euroopa tarbijate toidujäätmete foorum](#), 2021. aasta oktoober – 2023. aasta juuli.

⁵ ELT L 150, 14.6.2018, lk 109–140.

suurem kogus toodetud toidust oleks inimeste tarbida. Soovitustes esile toodud tähtis töövaldkond on ka uuendusliku ja kestliku pakendamise seotud teadusuuringud. Samuti on soovitustes **nimetatud mõned komisjoni, liikmesriikide ja muude osalejate võimalike tulevaste meetmete valdkonnad**, näiteks vajadus suurendada kogu ELis teavitustegevust ning kodanike kaasamist. Paljud kodanikud ei olnud enne paneelaruteludes osalemist teadlikud toidu raiskamise ja sellega seotud negatiivse mõju ulatusest ega nende liikmesriigis toidujäätmete tekke vältimiseks tehtavast tööst, näiteks rahvusvahelise toidukao ja toidujäätmete alase teadlikkuse päeva kontekstis. Komisjon jätkab koostööd liikmesriikide ja sidusrühmadega, et veelgi suurendada teadlikkust ja toetada toidu raiskamise seotud käitumise muutumist.

Seoses Euroopa Komisjoni poliitika kujundamisega **toetavad kodanike paneelarutelu tulemused komisjoni kogu tööd toidu raiskamise valdkonnas ja toimivad suunistena, mis aitavad liikmesriikidel saavutada tulevasi eesmärke**. Soovitused täiendavad mõju hindamist ja avalikku konsultatsiooni, mille komisjon korraldas toidujäätmete vähendamise õiguslikult siduvate eesmärkide kehtestamise toetamiseks ning neid on arvesse võetud käesoleva algatuse ettevalmistamisel. Lisaks jagatakse ja arutatakse kodanike soovitusi liikmesriike ja sidusrühmi ühendaval ELi toidukao ja toidujäätmete platvormil, et nad saaksid neid arvesse võtta oma toidujäätmete tekke vältimise programmides. Kodanikke hoitakse kursis ELis toidujäätmete tekke vältimise valdkonnas toimuvate põhisündmustega, nagu seadusandliku ettepaneku vastuvõtmine.

„Oli väga tore teha koostööd ELi eri paigust pärit inimestega ja näha, kui paljud tahavad ja püüavad leida õiget viisi toidujäätmetega seotud olukorra parandamiseks.“

Lucie, 40, Tšehhi Vabariik

TOIDUJÄÄTMETE TEEMALISE EUROOPA KODANIKE PANEELARUTELU
LÕPLIKUD SOOVITUSED

Nr	Soovituse pealkiri	Poolt	Vastu	Erapooletu
1	Mida lähemal on põllumajandustootja, seda õnnelikum on tarbija – vähem raiskamist, rohkem kestlikkust	120	15	5
2	Kodused maitset – avaliku ja erasektori toetus kohalikule põllumajandusele toidu raiskamise vähendamiseks	119	9	12
3	Jaga, ära raiska!	93	31	16
4	Andmete ja parimate tavade jagamine kogu Euroopas	97	27	16
5	Andmete kogumine toiduainete tarneahela kõigis etappides	101	28	11
6	Kodanike arvamus on oluline – kodanike osalus Euroopa toidupoliitikas	91	37	12
7	Värskest korjatud – hooajalise toidu väärtus	103	26	11
8	ELi-ülene toiduvahetusvõrgustik	84	41	14
9	Kavandatud ostud ja ümberjaotamine	85	38	16
10	Restoranid toetavad ideed „naudi raiskamata“	113	17	9
11	Kõigil jäätmetel on kaal	73	48	18
12	Kohustuslik aruandlussüsteem läbipaistvuse edendamiseks koos karistuste ja soodustustega	68	56	15
13	Kogu ELi hõlmavad õigusaktid müümata toiduainete hävitamise kohta – vastastikusel õppimisel põhinev lähenemisviis liikmesriikides	109	20	10
14	Toidu raiskamise läbipaistvus nähtavuse ja meetmete huvides	102	22	15
15	Innovatsioon pakendamisel ja pakendite kasutamine vajaduse korral	116	18	5
16	Toidu raiskamise mõiste laiendamine, et säästa põllult koristamata toitu	110	19	10
17	Ennekõike täiskasvanute innustamine, et nad tegutseksid toidu raiskamise vähendamise nimel	113	20	6
18	Toitumisalane teadlikkus ja kestlik toit alg- ja keskkoolides	123	9	7
19	Tarbijaid omavahel ühendavate toidu jagamise rakenduste ja platvormide edendamine ja toetamine	97	25	17
20	Toidu säästmine säästab raha – Euroopa kampaania toidu raiskamise vastu koostöös toiduainete jaemüüjatega neljal nädalavahetusel aastas	98	31	10
21	Lõpp toidu raiskamisele – toidu raiskamise alase teadlikkuse nädal koolides	116	16	7
22	Anda tarbijatele olulised teadmised, et nad saaksid aru, kuidas nemad toidu raiskamist mõjutavad, ning mõistaksid, kuidas toodet enne ja pärast säilimiskuupäeva töödelda, säilitada ja taaskasutada („kõlblik kuni“ kuupäev on ohutukuupäev, pärast mida ei tohiks toodet tarbida; „parim enne“ tähendab kuupäeva, milleni toode säilitab oma optimaalse kvaliteedi)	108	26	5
23	Standardsete tavade rakendamine jaemüügi tasandil, kui tarbijatele reklaamitakse peatselt aeguvaid tooteid	109	18	12

Euroopa Komisjoni toidujäätmete teemalisel kodanike paneelarutelul osalejate koostatud soovitused (täielik tekst)

I TEEMAPLOKK – KOOSTÖÖ TOIDU VÄÄRTUSAHELAS: TALUST TOIDULAUANI

1. SOOVITUS

Mida lähemal on põllumajandustootja, seda õnnelikum on tarbija – vähem raiskamist, rohkem kestlikkust

Soovitame ELil jätkata tööd poliitikavaldkondade ja algatustega, et toetada väiketootjaid kauplemisel jaemüüjate ja supermarketitega. Suurte jaemüüjate/töötajate võim annab neile sellises suhtes ilmse eelise ja sageli suunavad nad kauplemist omale kasulikul viisil, mis võib mõnikord põhjustada toidu raiskamist.

Erilist tähelepanu tuleb pöörata kolmele aspektile:

- 1) EL ja selle liikmesriigid peaksid innustama jaemüüjaid ja supermarketeid alati hankima toodangut võimalikult lähedal asuvalt tootjalt. Samuti peaksid nad uurima ja looma stiimuleid, mis motiveerivad jaemüüjaid neid soovitusi järgima;
- 2) EL peab jälgima, kuidas täidetakse viimasel hetkel tühistamise keeldu, mis kehtestati 2019. aastal, ning olema valmis sekkuma, kui keeldu ei järgita;
- 3) EL peab jätkama inetu või ebatavalise välimusega toitu käsitleva poliitika väljatöötamist ja uurima põhjalikumalt selliste toodete tagasilükkamise tagajärgi toidu raiskamisele.

Alus/põhjendus

Lähedalasuvate väiketootjate ja nende toodangu müügi toetamine võib toidu raiskamist mitmel viisil märkimisväärselt vähendada nii väärtusahelas kui ka kodumajapidamistes:

- toitu läheb tõenäoliselt raisku, kui toidu transport kestab kaua ja supermarketid püüavad kulutõhususe nimel mahtusid suurendada;
- kohalikud tootjad võivad olla kohanemisvõimelisemad ja kiiremini reageerida nõudluse muutumisele, mis võib raiskamist vähendada;
- lähedalasuvate tootjate toodang on sageli kvaliteetsem ja kauakestvam, mis võib vähendada raiskamist kodumajapidamistes;
- võimalik on vältida ebatavalise kujuga toidu äraviskamist;
- väiketootjaid toetavate põhjalikumate õigusaktide ja -raamistike kehtestamisega on võimalik vältida toidu raiskamist, mis tuleneb tellimuste viimasel hetkel tühistamisest.

Lisamärkused

Positiivne mõju toiduga kindlustatusele ja tervisele.

Rõhutada, et tähtis on kombineerida käesolev soovitus teiste algatustega, milles keskendutakse tarbijakäitumisele, üldsuse teadlikkusele ja haridusele, et tugevdada sidusrühmade vahelist koostööd ning suurendada üldist arusaamist toidu raiskamisest ja selle seostest kohaliku toidutootmisega.

Probleemid:

- lahknevus ELi vabakaubanduse ja vaba turu põhimõttest, mistõttu sellele võivad vastu olla suured korporatsioonid/jaemüüjad ja lobirühmad;
- selle soovitusena edasi töötades on tähtis kaaluda ja arutada, mis on „kohalik“ ja mis on „lühike tarneahel“, sest ELi tasandil puudub nende ühtne määratlus;
- toodete hooajalisus ja tarbijanõudlus võivad tekitada probleeme potentsiaalselt piiratud pakumisele, sest keskendutakse lühikesest toidutarneahelast pärit toidule.

2. SOOVITUS

Kodused maitset – avaliku ja erasektori toetus kohalikule põllumajandusele toidu raiskamise vähendamiseks

Soovitame kohalikel ja piirkondlikel asutustel toetada kohalikke põllumajandustootjaid praktiliste lahenduste ja algatustega, mille eesmärk on vähendada toidu raiskamist. Eesmärk on innustada sidusrühmi nende algatuste elluviimisel tihedamale koostööle ja luua seeläbi kestlik toidusüsteem, mis toob kasu nii põllumajandustootjale kui ka tarbijale.

Kohalikel asutustel soovitatakse ette võtta mitu algatust:

- 1) maksusoodustused ja toetused väikepõllumajandustootjatele;
- 2) aidata kohalikel põllumajandustootjatel leida uusi turge, kus neid on võimalik kaitsta ebaõiglase võimuhete eest jaemüüjatega, näiteks nähes müügitgevuseks ette kindla avaliku ruumi;
- 3) soodustada toidu raiskamise valdkonnas väärtusahela sidusrühmi kaasavaid protsesse ja algatusi, näiteks toetades toidu raiskamist käsitlevate mobiilirakenduste kasutamist linnades;
- 4) toetada ühendusi ja muid osalejaid, kes toetavad kohalikke põllumajandustootjaid toidu raiskamise, näiteks toidupankadega seotud küsimustes.

Alus/põhjendus

Lähedalasuvate väiketootjate ja nende toodangu müügi toetamine võib toidu raiskamist mitmel viisil märkimisväärselt vähendada nii väärtusahelas kui ka kodumajapidamistes:

- toitu läheb tõenäoliselt raisku, kui toidu transport kestab kaua ja supermarketid püüavad kulutõhususe nimel mahtusid suurendada;
- kohalikud tootjad suudavad kiiremini reageerida nõudluse muutumisele ja olla kohanemisvõimelisemad, mis võib aidata vähendada raiskamist;
- kohalike tootjate toodang on sageli kvaliteetsem ja kestab kauem, mis tähendab, et

väärtusahela lühendamine vähendaks raiskamist nii transpordi kui ka kodumajapidamise tasandil.

Lisamärkused

- Rõhutada, et tähtis on kombineerida käesolev soovitus teiste algatustega, milles keskendutakse tarbijakäitumisele, üldsuse teadlikkusele ja haridusele, et tugevdada sidusrühmade vahelist koostööd ning suurendada üldist arusaamist toidu raiskamisest ja selle seostest kohaliku toidutootmisega.

Peamised probleemid

- soovituse ulatuslikkus ja keerukus. Paljude soovitatud algatuste analüüs ja rakendamine võtab aega ning eeldab usaldusväärseid seiresüsteeme;
- lahknevus ELi vabakaubanduse ja vaba turu põhimõttest, mis võib tekitada algatusele probleeme ning eri sidusrühmad ei pruugi seda heaks kiita.

3. SOOVITUS

Jaga, ära raiska!

Soovitame valitsustel baastasandil rahaliselt toetada toidupanku ja ümberjaotajaid üldiselt kogu Euroopas ühtse struktuurikava kaudu, selle asemel, et nad peavad peamiselt tegutsema eraannetuste abil (ilma 100 % rahastusega, nii et nende tegevust ei saaks liigitada äritegevuse alla). Samuti soovitame luua platvormi, mis toob kokku paljud olemasolevad mobiilirakendused, mis ühendavad jaemüüjaid toidupankadega. Platvorm peaks olema kasutajasõbralik, tõhus ja keskselt hallatav. Samuti soovitame, et jaemüüjad jaotaksid (annetaksid või müüksid madalama hinnaga) toidupankadele õigel ajal heas seisus toidu, eelistatavalt 3–5 päeva enne selle riknemist (erinevalt praegusest 48 tunni suunisest). Seda soodustav stiimul võib olla jaemüüjatele antav maksuvähendus, mis on seda väiksem, mida lähedamal on ümberjaotatava toote kõlblikkusaja lõpp. Selle vähenduse saamiseks peavad nad annetama minimaalse koguse toitu.

Alus/põhjendus

Praeguses süsteemis ei ole võimalik toidu raiskamist täielikult vältida ja seepärast peaksime töötama vähemalt selle nimel, et kasutamata jäänud toitu mitte raisku lasta. Selleks peaksime kasutama kõiki juba olemasolevaid vahendeid (toidupangad, rakendused, vastavad ühendused, algatused jms).

Lisamärkused

Keeruline ülesanne on toidupankade suutlikkuse suurendamine, ilma et neist saaks äritegevuse haru (sest soovime toidu raiskamist vältida pigem ahela eelnevates etappides).

4. SOOVITUS

Andmete ja parimate tavade jagamine kogu Euroopas

Soovitame iga riigi valitsusel jagada Euroopa Komisjoni toidujäätmete platvormil ([ELi toidukao ja toidujäätmete platvorm](#)) oma andmeid ja parimaid tavasid meetmete kohta, millega käsitletakse kõiki toidu raiskamise ahela etappe, alates tootjatest ja lõpetades tarbijatega. Seejärel haldab ja analüüsib seda teavet ELi teadlaste erikomitee, mille eesmärk on soodustada häid tavasid ja teha need hõlpsasti kättesaadavaks. Häid tavasid käsitlevad andmed tuleks liigitada tootmis- ja tarbimisviiside kaupa. Lisaks soovime toetada selliste linnade/piirkondade võrgustikku, kes neid andmeid kasutavad ja võtavad kasutusele neile kõige paremini sobivaid tavasid, lähtudes tarbimis- ja tootmistavade sarnasusest. Võrgustik luuakse selleks, et need linnad ja piirkonnad saaksid üksteiselt nende sarnasuste alusel õppida. Sellel eesmärgil võib rakendada sõpruslinnade kontseptsiooni: sarnaste toidu raiskamise küsimustega linnad teevad nende lahendamiseks koostööd.

Alus/põhjendus

Parimaid tavasid on võimalik tõhusamalt ja järjepidevamalt jagada. Ühtlasi leiaks kasutust nii ELi toidukao ja toidujäätmete platvorm, võrgustik Eurocities ja sõpruslinnade kontseptsioon. Tahame võimendada Euroopa linnade ja piirkondade koostööd.

Lisamärkused

5. SOOVITUS

Andmete kogumine toiduainete tarneahela kõigis etappides

Soovitame, et andmeid selle kohta, kuidas, kus, kelle poolt, miks ja millal toitu toiduainete tarneahelas raisatakse koguks ELi organ, muud asutused või teadusinstituutsioonid. Selleks võib kasutada järgmist:

- 1) tarbija individuaalse käitumise mõõtmine rakenduses;
- 2) andmete kogumine silmast silma kohtumistel Eurobaromeetri uuringus;
- 3) koolidesse ja muudesse haridusasutustesse saadetavad küsitlused. Neid võib saata enne/pärast toidu raiskamise küsimust käsitlevat tegevust koolis;
- 4) paneelarutelus osalevate kodanike kasutamine esindusliku rühmana teaduslikel eesmärkidel;
- 5) päeviku pidamisel põhinev tarbijakäitumise uuring võib olla sekkuv uuring. Inspiratsiooni on saadud BE/NE tarbija ostukorvil põhinevatest paneelidest;
- 6) ülikoolide teaduslikult tõestatud mõõtemetodite kasutamine;
- 7) vaatlusuuringud – eelkõige tegelike jäätmekoguste uurimine, lähtudes linnade ja omavalitusüksuste olemasolevatest jäätmekäitlusprotsessidest;
- 8) supermarketite/põllumajandustootjate tehingute arvete kogumine ja võrdlemine;
- 9) jäätmearuandluse standardvormid.

Alus/põhjendus

Soovitame seda, sest kui teame kus, millal ja miks me toitu raiskame, saame teha sihipärasemaid teadlikkuse suurendamise kampaaniaid ning anda üksikasjalikku teavet selle kohta, kus meil on võimalik enim vähendada toidu raiskamist. Meie rühm leiab, et kogudes täpsemaid andmeid selle kohta, kus täpselt toidutarneahelas toitu raisatakse, siis oskame sobitada oma lahendused tulemuslikumalt toidu raiskamise probleemiga. Praeguses toidujäätmeid käsitlevate ELi andmete kogumise ühises metoodikas (nagu on määratletud komisjoni delegeeritud otsuses (EL) 2019/1597) keskendutakse jäätmete koguse mõõtmisele, meie ettepaneku eesmärk on aga koguda üksikasjalikumaid andmeid selle kohta kes, millal ja kus toitu raiskavad. Neid täiendavaid andmekogumise projekte/algatusi võib kasutada liikmesriikide uues iga-aastases aruandluses kogutavate kvantitatiivsete andmete täiendamiseks. Need annaksid toidu raiskamise valdkonnas täpsemaid andmeid, mis vastavad küsimustele mis, kuidas, kes, millal ja kus.

Lisamärkused

Märkused andmete kohta, mille kogumist soovime: peaksime koguma toidu raiskamise valdkonnas andmeid, mis vastavad küsimustele mis, kuidas, kes, millal ja kus. **Mis/millal:** millist toitu me raiskame ja millistel asjaoludel? Mida täpselt inimesed ära viskavad – mitu grammi jääb taldrikule? Andmed ostukoguse vs. ära visatava koguse kohta. **Kuidas:** kuidas seda raisatakse – kas see visatakse ära? Kas seda valmistatakse liiga hilja / kas see on rikunud / kas kõlblikusaeg on möödunud? Kas ostime liiga palju? Kaaluda võib ka kultuurilisi erinevusi. **Kes:** kes tarneahelas raiskab toitu – edasimüüjad, tarbijad jms? Kas tarbija tasandil on liigendatud, millised tarbijad raiskavad kõige rohkem toitu – seda võiks seostada vanuse või riigiga? (Märkus. Kas inimesed tahavad neid andmeid esitada?)

Seoses 5. punktiga: meie inspiratsiooniallikas on ettevõtte Growth for Knowledge / GFK.

Rühm on seisukohal, et väga tähtis on austada Euroopa kodanike eraelu puutumatust ja isikuandmete kaitset. Meie soovitusel tulenevates mis tahes uuringutes tuleks seda arvesse võtta.

6. SOOVITUS

Kodanike arvamus on oluline – kodanike osalus Euroopa toidupoliitikas

Euroopa tuleviku konverentsi ja praeguse toidujäätmete teemalise ELi kodanike paneelarutelu alusel soovime luua kohalikud ja riiklikud kodanike kaasamise foorumid. Nende foorumite ülesanne oleks jälgida ja nõustada riiklikke strateegiaid, milles käsitletakse kodanike vaatepunktist toidu raiskamise vähendamise seotud ELi õigusaktide rakendamist. Samuti soovime, et ELi toidujäätmete platvormil oleksid kodanikud esindatud ja sellesse kaasatud, et koordineerida kaasamist käsitlevate foorumite vahelist teabevahetust. Nii riigi kui ka ELi tasandil peaksid foorumid andma platvormi kodanike/tarbijate, sidusrühmade ja poliitikakujundajate vaheliseks teabe jagamiseks ja vastastikuseks õppeks.

Alus/põhjendus

Esitame selle soovitusel, sest on tähtis anda kodanikele hääl, tagada õiglane ja läbipaistev protsess ning võimaldada kodanikel ja otsustajatel omavahelist tegevust koordineerida ja üksteiselt õppida. Kodanikud on eksperdid oma elu valdkonnas ja nende seisukohti tuleb arvesse võtta kohalikul, riigi ja ELi tasandil.

Lisamärkused

7. SOOVITUS

Värskelt korjatud – hooajalise toidu väärtus

Soovitame muuta tarbimisharjumusi, teavitades tarbijaid hooajalise toidu väärtusest. Selleks tuleks kasutada kauplustes selgeid silte, mis võimaldavad tarbijatel hooajalisi toiduaineid selgesti ära tunda. Hooajalisuse teavet tuleks anda laiale üldsusele ka avalike teabekampaaniate kaudu. Tarbijate teavitamisega riulitele kinnitatud siltide ja kampaaniatega võidakse mõjutada tootjaid kasvatama hooajalisi toiduaineid. Ühtlasi soovitame toota paremaid andmeid selle kohta, millised on kõige tulemuslikumad meetodid hooajaliste toiduainete tootmise soodustamiseks ja mittehooajalise mittekvaliteetse toidu impordi piiramiseks.

Alus/põhjendus

Esitame selle soovitusel, sest mittehooajaline toit sageli imporditakse ja/või on kehvema kvaliteediga kui hooajaline toit. Toiduainete kvaliteet võib mõjutada tarbijakäitumist, sest kaldume väärtustama kvaliteetsemat toitu rohkem ja seega raiskaksime seda vähem.

Lisamärkused

II TEEMAPLOKK „TOIDUÄRI ALGATUSED“

8. SOOVITUS

ELi-ülene toiduvahetusvõrgustik

Soovitame suurtel ümberjaotajatel olla omavahel otse ühenduses registri kaudu kogu ELi hõlmaval veebisaidil, mis võimaldab peatselt rikneva toidu või toidu ülejäägi vahetamist. Veebisait ennetaks toidu raiskamist, võimaldades teabevahetust tasandite raames (vt allpool) ja tarneahela järgmises valdkondlikus üksuses. Ettevõtjad võivad liituda ja pakkuda või osta üle jäänud toitu madalama hinnaga. Tasandeid oleks kolm:

1. esimene tasand koosneks tootjatest, põllumajandustootjatest ja edasimüüjatest;
2. teisele tasandile kuuluksid supermarketid, toidupangad ja ühiskondlikud köögid;
3. kolmas tasand hõlmab tarbijaid ja kodumajapidamisi.

Alus/põhjendus

Kodanikud ei esitanud põhjendust.

Lisamärkused

9. SOOVITUS

Kavandatud ostud ja ümberjaotamine

Soovitame välja töötada õigusraamistiku, et ühtlustada liikmesriikide õigusakte kogu tarneahelas kasutatavate tavade kohta seoses üle jäänud ja peagi rikneva toidu ümberjaotamisega, võttes arvesse ohutuseeskirju ja andmepõhist prognoosimist. Oste tuleks kohandada vastavalt sellele, mida müüakse. Supermarketeid ja tarnijaid võib madalama hinnaga müüma või annetama mõjutada hüvedega (näiteks maksusoodustustega).

Alus/põhjendus

Kodanikud ei esitanud põhjendust.

Lisamärkused

10. SOOVITUS

Restoranid toetavad ideed „naudi raiskamata“

Soovitame Euroopa institutsioonidele järgmist kava toidu raiskamise vähendamiseks restoranides. Kui teatavad kvaliteedikriteeriumid (nagu allpool esitatud kriteeriumid ja mõned muud nõuded) on täidetud, tuleks igat tüüpi restoranidel lubada kasutada vastavat logo (mis on ELis ühtlustatud). Logoga reklaamitaks võimalust võtta ülejäägid koju kaasa ja kelnerid peaksid andma toidupakendid ülejääkide kaasavõtmiseks. Logo hõlmavat kava rakendavad restoranid kirjutaksid oma menüüsse lisateksti „üle jäänud toidu saab kaasa võtta“. Kui ikkagi jääb valmistatud toitu üle, tuleks seda pakkuda töötajatele. Kui köögis jääb üle tooraineid, tuleks neid pakkuda toidupankadele / muudele heategevusasutustele.

Kui toit ei kõlba söögiks, tuleks seda kasutada taastuenergia tootmiseks. Restorane tuleks rahaliselt toetada, et nad neid (või täiendavaid) kvaliteedikriteeriume täidaksid ja kõnealuse kava ellu viiksid. Finantsstiimuliks võib olla maksusoodustus ja anda võib täiendavat abi. Köögis üle jäänud toit on kaalutav või mõõdetav, mistõttu kogused on jälgitavad ja neid on võimalik maksusoodustuse määramisel arvesse võtta.

Alus/põhjendus

Soovitame seda, sest see vähendaks toidu raiskamist restoranides ja vähendaks märkimisväärselt häbitunnet, mis võib tekkida ülejäägi kaasapanekut paludes. Kui restoranid käituvad eeskujuna, mõjutab see ka kodumajapidamisi toidu raiskamist vähendama.

Lisamärkused

11. SOOVITUS

Kõigil jäätmetel on kaal

Soovitame nõuda, et jäätmekäitluse eest vastutavad organisatsioonid peavad kaaluma või mõõtma orgaanilisi jäätmeid. Lühemas plaanis peaks kava keskenduma avalikele asutustele (nt koolid ja haiglad) ja tervetele paik- või piirkondadele ning pikas perspektiivis peaks see hõlmama ka kodumajapidamisi. Nende asutuste/piirkondade esindajatele ja hilisemas etapis kodumajapidamistele tuleks korrapäraselt saata aruandeid ning võrdlusi eelmiste perioodide ja teiste üksustega. See suurendab teadlikkust ja mõjutab vähendama toidu raiskamist. Seda ei pea kõigis riikides samamoodi mõõtma, piisab sellest, kui see on konkreetsetes riigis võrreldav.

Alus/põhjendus

Soovitame seda, sest see suurendaks tarbijate hulgas teadlikkust. Ühtlasi motiveeriks see ennast parandama ja vähendama toidu raiskamist. Soovituse tulemusi saab mõõta lühikeses ja pikas plaanis, pakkudes motivatsiooni toidu raiskamise vähendamiseks.

Lisamärkused

12. SOOVITUS

Kohustuslik aruandlussüsteem läbipaistvuse edendamiseks koos karistuste ja soodustustega

Soovitame kasutusele võtta aruandlussüsteemi (eriti ISO kohase sertifitseerimisega sarnaneva süsteemi), et sätestada terves väärtusahelas eristandardid, mis hõlmavad tootjaid, valmistajaid, jaemüüjaid, supermarketeid, restorane ja hotelle. Selles tuleks vahet teha suurtel ja väikestel / keskmise suurusega ettevõtjatel (VKEde) olenevalt ettevõtjate suuruse liigitamiseks olemasolevatest kategooriatest. Standardite rikkumise korral tuleks kehtestada karistused ja üle ootuste tulemuslikele ettevõtjatele preemiad. Kehtestada tuleks suhteline trahvisüsteem, mis vastab rikkumise raskusele ja ettevõtja suurusele. Preemiad peaksid eelkõige põhinema märgistamissüsteemil, näiteks ABC hinded või potentsiaalselt rahalistel stiimulitel, eelkõige VKEde puhul. Aruandlus tuleb teha ülesandeks sõltumatutele välisaudiitoritele, mitte ettevõtjatele. Liikmesriigi tasandi avalikud asutused (nt ministriumid või reguleerivad asutused) vastutavad rakendamise ja järelevalve tagamise eest. Andmed peaksid olema avalikkusele kättesaadavad ja võimaldama vastastikust õppimist. Komisjonil peaks olema järelevalve- ja koordineerimisfunktsioon.

Alus/põhjendus

Läbipaistvuse huvides on tähtis, et märgiste andmed on kättesaadavad inimestele, kes soovivad rohkem teavet, kui on märgisel.

Lisamärkused

13. SOOVITUS

Kogu ELi hõlmavad õigusaktid müümata toiduainete hävitamise kohta – vastastikusel õppimisel põhinev lähenemisviis liikmesriikides

Tuleb tagada, et toiduaineid kasutatakse eri etappides enne nende ära viskamist. Prioriteet on vältida toidu raiskamist, kuid kui see ei ole võimalik, kohaldatakse järgmist tsükli: toitu tarbivad inimesed, toitu tarbivad loomad, biokütus ja kompostimine. Liikmesriigid vastutavad rakendamiseks vajaliku taristu kasutuselevõtmise eest. EL seab üldise eesmärgi vähendada toidu raiskamist kindla protsendipunkti võrra. Liikmesriigid seavad riiklikud standardid, et ELi eesmärk ühiselt täita. Liikmesriigid võivad rakendada kas vabatahtlike või kohustuslike meetmeid, mida ettevõtjad peavad järgima. Vähendus peab olema kvantifitseeritav. Pärast katsefaasi, milles keskendutakse supermarketitele, ja vastastikusel õppimisel põhinevaid kohandusi peaks parim tava olema suunis kõigile liikmesriikidele.

Alus/põhjendus

Prantsusmaa näide ei toimi, seega vajame paremat lahendust, näiteks platvormi, nagu Soomes, kus ettevõtjad saavad üles laadida teabe raisku mineva toidu kohta. Toidu raiskamist keelav seadus peab olema üldine, et võtta arvesse liikmesriikide erinevaid kultuure.

Lisamärkused

14. SOOVITUS

Toidu raiskamise läbipaistvus nähtavuse ja meetmete huvides

Soovitame seada kõigile toidutarneahelas osalejatele, välja arvatud kodumajapidamistele, kohustuse mõõta toidu raiskamist ja anda läbipaistvalt aru selle lahendamiseks tehtu kohta. Täiendavalt tuleks ka keskenduda vajadusele andmekogumise uute võimaluste järele ning põllumajandussektori toidukao arvessevõtmisele.

Sellele lisaks tuleks kasutada diferentseeritud stiimuleid vabatahtlike kokkulepete soodustamiseks, et toetada asutusi, kes võtavad endale ülesande olla teistele eeskujuks. Küsimuse tähtsust suurendavad ka parandusmeetmed, mille eesmärk on kaasata kõik toidutarneahelas osalejad (välja arvatud kodumajapidamised).

EL peaks läbi viima eri liikmesriikide olemasolevate aruandlusstruktuuride ja stiimulite ning parandusmeetmete parimate tavade hindamise. See aitab muuta raamistikku kaasavamaks, et EL saaks teha andmed võrreldavamaks.

Alus/põhjendus

Soovitame seda, sest teadlikkus toidu raiskamisest on alus edasistele toidu raiskamise vältimise lähenemisviisidele, nagu stiimulid ja uuenduslikud vabatahtlikud kokkulepped, ning parandusmeetmete.

Lisamärkused

Stiimulina võib kasutada ELi-ülel määrgistamismeetodit, et saada kasu turustamisstrateegiast. Teine näide võiks olla asjakohane rahaline hüvitus toidu raiskamise vähendamise eest.

15. SOOVITUS**Innovatsioon pakendamisel ja pakendite kasutamine vajaduse korral**

Soovitame rohkem investeerida teadusuuringutesse uuenduslike ja alternatiivsete kestlike pakendamisviiside kohta. See aitab suurendada toidu kasutusaega, muuta pakendi suurust toidu raiskamise vähendamiseks ja tagada parem toiduohutus toidu transportimisel. EL peaks seda toetama rahaliselt ja poliitiliselt asjakohaste programmide kaudu, näiteks rahastades idufirmasid ja väiksemaid uuenduslikke osalejaid. Lisaks soovitame toetada seda, et jaemüüjad müüksid võimaluse korral pakendamata toitu, kahjustamata seejuures toiduohutust.

Alus/põhjendus

Soovitame seda, sest kasutame endiselt väga palju pakendamist, eriti seoses transpordi ja toiduohutusega. Seetõttu leiame, et seda võib aidata saavutada innovatsiooni (teadusuuringud/idufirmad) toetamine keskkonnahoidliku pakendamise valdkonnas. Ühest küljest vähendaks toidu raiskamist kiiresti rikneva toidu pakendite suuruse muutmine, kusjuures tuleb arvestada pakendijäätmete suurenemise ohuga (mida peaks aitama vältida eespool mainitud teadusuuringud). Teisest küljest tuleks toiduportsjonite pakendamiseks kasutada kliendi enda kaasa võetud anumad (ka toidu raiskamise ja muude jäätmete vähendamiseks). Tarbija heakskiitu on võimalik saavutada, kui töötame välja keskkonnahoidlike pakendite struktuuri, mille taristut vastavalt kohandatakse.

Lisamärkused**III TEEMAPLOKK „TOETUS TARBIJAKÄITUMISE MUUTUMISELE“****16. SOOVITUS**

Toidu raiskamise mõiste laiendamine, et säästa põllult koristamata toitu

Soovitame lisada Euroopa toidu raiskamise mõiste alla põllult koristamata toidu. Samuti soovime, et põllumajandustootjatel oleks võimalik turustada ebatäiuslikke, kuid söödavaid tooteid. Toidukao vältimiseks peaksid põllumajandustootjad hankima märgid, millel on kirjas, et kodumajapidamised ja vabaihendused võivad põllult koristamata toitu ise koristada.

Seda ideed tuleks selgitada kahele rühmale:

- kodanikele kampaaniaga, millele keskendutakse 20. soovitusel;
- põllumajandustootjatele liikmesriikide põllumajandusministeeriumide kaudu. Viimased peaksid käesolevat soovitusi rakendama koostöös kohalike omavalitsusüksuste ja tootjate ühendustega.

Alus/põhjendus

Soovitame seda, sest ei ole mõistlik raisata söödavat toitu. Saagi ise koristamine aitab tunnustada põllumajandustootjate tööd ja väärtustada nende kasvatatavat toitu.

Lisamärkused

Tähtis on mitte süüdistada põllumajandustootjaid, mis võib osutuda keeruliseks küsimuseks.

17. SOOVITUS

Ennekõike täiskasvanute innustamine, et nad tegutseksid toidu raiskamise vähendamise nimel

Soovitame, et iga liikmesriik viiks ellu programmi, mille raames täiskasvanud suurendavad teadlikkust ja teadmisi toidu raiskamise maksumuse ja toidu raiskamise ennetamise kasulikkuse kohta riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil.

See peaks põhinema parimatel saadaolevatel andmetel (5. soovitus), et toonitada probleemi kiireloomulisust. See peaks hõlmama mobiilirakendusi (18. soovitus), kampaaniaid (4. ja 20. soovitus), täiendusõpet toidutööstuse töötajatele, töökohasisesse täiendkoolituse programme spetsialistidele ning teemat käsitlevaid dokumentaalfilme ja teleprogramme. Võimaluste hulka kuuluvad näiteks toidu taaskasutamise kasulikkust näitavad reklaamid, pühapäeva kui toidujääkide päeva propageerimine ning toiduvalmistamisvõistluste saated noortele täiskasvanutele, et kaasata televisiooniteenuse osutajaid.

Tähtis on teavitada inimesi kas lihtsalt tekstisõnumite või müksamise abil toidu raiskamise vältimise majanduslikust ja keskkonnakasust.

Teavet võib jagada aidata iseäranis meedia, eriti riiklikud raadiojaamad ja televisioon, ajakirjandus, sotsiaalmeedia, avalikud asutused, muuseumid ja jaemüüjad. Olemasolevad ELi asutused võivad välja töötada vahendid liikmesriikide toetuseks (näiteks Euroopa Ajaloo Maja).

Alus/põhjendus

Soovitame seda, sest teistes soovitudes käsitletakse laste haridust, kuid vajame ka meetmeid, millel on kohene lühiajaline mõju praegusele ostujõulisele ja toitu valmistavale põlvkonnale.

Lisamärkused

Soovituse üks eelis on see, et supermarketites kasutatavad toidu raiskamise vastased mõjurid tasakaalustavad turundust, mis veenab inimesi ostma liiga palju.

18. SOOVITUS**Toitumisalane teadlikkus ja kestlik toit alg- ja keskkoolides**

Soovitame lisada kestliku toidu ja toitumise teemad alg- ja keskkoolide õppekavadesse, kas luues uued kohustuslikud eraldiseisvad kursused, nagu on juba mõnes riigis, ja/või lisades need teemad olemasolevate kohustuslike ainete alla. Selle soovituse eesmärk on suurendada õpilaste teadlikkust toidu raiskamise kohta, luues arutelu sotsiaal-majanduslike väärtuste, kestliku tootmise ja tarbimise, ostukäitumise ja kodumajanduse üle ning praktilisi kogemusi, mis toovad koolid ja põllumajandusettevõtted üksteisele lähemale. Selle soovituse täideviimiseks on kaks eeltingimust, mille jõustamist ELilt ootame. Esiteks vajame mitut sidusrühma hõlmavat teadlikkuse suurendamise kampaaniat, et tekitada ja suurendada teema vastu huvi (20. soovitus). Teiseks peame toetama õpetajaid koolituse, haridusvaldkonna vahetuste ja materjaliga, kasutades võimalikult palju ära olemasolevaid võrgustikke ja tõestatud parimaid tavasid. Kuigi tunnistame, et nende muutuste rakendamiseks võib kuluda aega, on tähtis juba praegu korraldada koolides toidu raiskamise teemalisi päevi või nädalaid, kaasates sellesse erinevaid ühiskonnarühmi (21. soovitus).

Alus/põhjendus

Toidu raiskamine annab tunnistust laiematest süsteemsetest probleemidest, mis on seotud sellega, kuidas me Euroopas praegu toitu toodame, ostame ja tarbime, mistõttu haridustegevus peab hõlmama rohkemat kui toidu raiskamist, võttes arvesse Euroopa tootmise ja tarbimise väärtusi ja soovitavat tulevikku. Haridus kuulub endiselt riikide pädevusse ja igal liikmesriigil on erinevad õppekavad. Tunnistame nende erinevuste olemasolu, kuid samas julgustame ELi edendama kaugeleulatuvaid meetmeid, luues uusi ja/või kasutades selleks olemasolevaid õppeaineid, nagu geograafia või majandus.

Lisamärkused

19. SOOVITUS

Tarbijaid omavahel ühendavate toidu jagamise rakenduste ja platvormide edendamine ja toetamine

Soovitame ELil edendada ja toetada olemasolevaid mobiilirakendusi ja platvorme, nagu Olio või FoodSharing.de. Edendatavad vahendid peavad vastama teatavatele aluskriteeriumidele, mille järgi neid hinnatakse: kasutajasõbralikkus, andmebaasi rikkalikkus, sõltumatus, kohandatavus kohalike oludega ja tegelik mõju toidu raiskamise vähendamisele. ELi, riiklikud ja piirkondlikud asutused peavad ettenägelikult edendama kõige paljulubavamaid olemasolevaid vahendeid ning toetama eelkõige rahaliselt, kuid ka muul viisil nende arendamist ja haldamist oma eri teadusuuringute, meetmete ja rahastamisprogrammidega. Rahastamine riiklikest vahenditest peaks aitama luua kvalitatiivset ja neutraalset reklaamivaba teavet.

Alus/põhjendus

Paljud mobiilirakendused ühendavad eri osalejaid, näiteks ettevõtjaid tarbijatega või tarbijaid omavahel. Mõned neist vahenditest võivad juba edukalt ühendada omavahel tarbijaid, aidates neil säästa toitu. Ometi näib nende geograafiline ulatus piiratud või eurooplased ei ole nendest piisavalt teadlikud. Peame tähtsaks, et EL ja liikmesriigid toetaksid aktiivselt suure mõjuga tehnoloogilist innovatsiooni, võimaldades tekkida uutel ideedel ja innovatsioonil ning neil muutuda pikas perspektiivis kestlikuks.

Lisamärkused

20. SOOVITUS

Toidu säästmine säästab raha – Euroopa kampaania toidu raiskamise vastu koostöös toiduainete jaemüüjatega neljal nädalavahetusel aastas

Soovitame ELil koordineerida liikmesriikides korraldatavat kampaaniat, milles keskendutakse toidukauplustele (toidu jaemüüjad, supermarketid, hüpermarketid, väikepoed). Kampaania toimuks igal aastal neljal nädalavahetusel ja see keskenduks teemale „toidu säästmine säästab raha“. Liikmesriigid ise valiksid neile sobivad nädalavahetused. Kuupäeva valikul tuleks lähtuda eesmärgist suurendada teadlikkust toidu ostmise harjumuste kohta (näiteks riigi- või kultuurisündmuste ajal) ja hooajalisusest (näiteks saagikoristuse aeg). Kampaania kujutaks endast Euroopa Liidu algatust, mille visuaalne kujundus on kõigis liikmesriikides ühesugune (sama logo, värvikoodid jms). Kampaaniat viiakse ellu riigi tasandil ja seda kohandatakse vastavalt iga riigi eripärale, kalendrile, toitumisharjumustele jms.

Alus/põhjendus

Soovitame seda, sest on tähtis suurendada kodanike hulgas teadlikkust toidu raiskamise kohta. Praegu on olemas ainult rahvusvaheline toidukao ja raiskamise teadlikkuse päev, millest kodanikud ei ole teadlikud ja mis on suure hulga muude rahvusvaheliste päevade seas tähelepanematu. Uus üritus hõlmaks nelja nädalavahetust aastas. See suurendaks probleemi nähtavust Euroopa Liidu kodanike hulgas ja sündmuse kordumine mitmel nädalavahetusel oleks kasulikum kui selle korraldamine ühelainsal päeval. See oleks ühtlasi võimalus eristada seda Euroopa sündmust tavapärastest rahvusvahelistest päevadest.

Lisamärkused

- Meie soovitus üks eelis on asjaolu, et see suurendaks Euroopa Liidu kodanike hulgas teadlikkust toidu ostmise, tarbimise ja hooajalisuse kui toidu raiskamise vältimise viiside kohta. Kampaania korraldamine neljal nädalavahetusel aastas muudaks kodanikele sõnumite andmise korrapäraseks. Kasulik on ka see, et kampaania raames soodustataks koostööd toidu jaemüüjatega ja nad kaasataks toidu raiskamise vastasesse tegevusse.
- Üks probleem seisneb selles, kuidas kaasata üritusse toidu jaemüüjaid/müügikohti. Toidu jaemüüjate eesmärk on müüa võimalikult palju ja seetõttu ei pruugi mõned neist tahta mõjutada inimesi tarbima vähem toitu või muutma oma tarbimisharjumusi. Teisest küljest on iga kaupluse, sealhulgas toidukaupluste eesmärk teenida kasumit, nii et nad võivad näha ürituses strateegiat, mis aitab luua head kuvandit neist kui toidu raiskamise vastu võitlejatest. Üks probleem on seotud ELi liikmesriikide eripära ja kalendriga: mõned riigid ei tähistata jõule või tähistavad seda erinevatel kuupäevadel ja pühad võivad riigiti erineda.
- Täiendavad üksikasjad soovitus rakendamise kohta:
  - * Kasutada toidu raiskamise vastases kampaanias koostöös toidu jaemüüjatega mitmekesiseid allikaid: tavameedia (televisioon, ajakirjandus), sotsiaalmeedia, kohalikud suunamudijad, reklaam. Kasutada nelja nädalavahetust tugeva toidujäätmete kaotamise kampaania levitamiseks.
  - * Nendel nädalavahetustel peaks EL teavitama nendest toidu jaemüüjatest, kes on juba korraldanud ja välja töötanud toidu raiskamise vastaseid algatusi. EL peaks toetama neid juba olemasolevaid algatusi ja teavitama headest tavadest, jagades positiivset narratiivi. Me ei tohiks rõhuda šokeerivatele sõnumitele ja peaksime keskenduma positiivsetele kogemustele.
  - * Võtta järelmeetmed ja hinnata nelja nädalavahetuse tegevust, et seda täiustada ning jõuda igal aastal aina suurema hulga inimesteni.

21. SOOVITUS

Lõpp toidu raiskamisele – toidu raiskamise alase teadlikkuse nädal koolides

Soovitame korraldada koolides toidu raiskamise teemalise nädala, et suurendada teadlikkust selle teema kohta laste ja noorte hulgas. Teemanädala vorm ja sisu oleneks õpilaste vanusest. Algkoolidele ja väiksematele lastele suunatud teemanädalal tuleks keskenduda teadlikkuse suurendamisele mängude abil. Euroopa Komisjon looks ja jagaks koolidele ja õpetajatele kõigis ELi ametlikes keeltes kättesaadavaid vahendeid toidu raiskamise alase teadlikkuse suurendamise kohta koolides ning teemaarenduse ja tegevuse korraldamise kohta seoses konkreetsete õppeainetega. Vahendite hulka kuuluksid suunised soovitatava tegevuse kohta, et õpetajaid mitte üle koormata. Suunised peaksid olema internetis hõlpsasti kättesaadavad. Nooremaid õpilasi autasustatakse tunnistusega (millele on trükitud ELi logo). Liikmesriigid korraldaksid teemanädala olenevalt oma vastava haridussüsteemi toimimisest ja akadeemilisest kalendrist. Koolidel oleks võimalik vabalt otsustada, milliseid tegevusi nad soovivad teemanädalal korraldada, kasutades õpetajatele kättesaadavaks tehtud vahendite abi.

Alus/põhjendus

Lapsed peaksid õppima, kuidas toitu väärtustada, kuidas toitu toodetakse ja kui palju aega kulub toidu tootmiseks. Sellest tuleks teadlikuks saada varakult. Sedalaadi üritus võib laste ja noorte kaudu jõuda ka lapsevanemateni, sest õpilased räägivad koju jõudes oma vanematele koolis saadud kogemustest.

Lisamärkused

- Soovitus on kasulik, sest lapsed peaksid õppima, kuidas toitu väärtustada, kuidas toitu toodetakse ja kui palju aega kulub toidu tootmiseks. Teadlikkuse õpetamist on tähtis alustada varakult. Soovitus on kasulik ka seepärast, et sedalaadi üritus võimaldab laste ja noorte kaudu jõuda ka lapsevanemateni, sest õpilased räägivad koju jõudes oma vanematele koolis saadud kogemustest.
- Üks probleemidest on küsimus, kuidas õpetajaid tegevuste ja ideede loomisega mitte üle koormata. Väga tähtis on sellel põhjusel tagada soovitatavaid tegevusi hõlmav raamistik või suunised, et kõnealusest algatusest saaksid kasu kõik õpilased kõigis koolides.

22. SOOVITUS

Anda tarbijatele olulised teadmised, et nad saaksid aru, kuidas nemad toidu raiskamist mõjutavad, ning mõistaksid, kuidas toodet enne ja pärast säilimiskuupäeva töödelda, säilitada ja taaskasutada

(„kõlblik kuni“ kuupäev on ohutusuupäev, pärast mida ei tohiks toodet tarbida; „parim enne“ tähendab kuupäeva, milleni toode säilitab oma optimaalse kvaliteedi)

Soovitame kasutusele võtta teabevahendid, et teavitada tarbijaid sellest, kas toote kõlblikusaeg on tõepoolest möödunud, ning aidata neil (uuesti) õppida seda hindama. Tarbijate teadlikkuse suurendamiseks toiduainete kasutamise kohta pooldame „parim enne“ kuupäeva paremat paigutust: see peaks paiknema igal tootel samas kohas ja suuremas kirjas. Samuti soovime lisada otse tootemärgisele ruutkoodi (võimalus kasutada ka vötkoodi). Mis on selle eesmärk? Edastada teavet toote parima säilitamisviisi kohta, võimaldada kindlaks teha (maitse ja lõhna järgi), kas toit on veel tarbitav, ning esitada kokandusnõuandeid toote muul viisil kasutamiseks (näiteks kohandatud retseptid). Meie arvates on ruutkoodi kaudu kättesaadavat teavet kõige parem vormistada tootjatel. Märgistamata toodete, nagu puu- ja köögiviljade puhul tuleks ruutkood paigutada toote asukohta müügikohas, et vältida tarbetut pakendamist. Me ei looda selle teabeallika kõigile kättesaadavaks tegemisel vaid digitehnoloogiale. Soovime ka paberkanjal teabevahendite (näiteks juhised supermarketites) kättesaadavaks tegemist.

Alus/põhjendus

Soovitame seda, sest meie arvates on raske ülesanne muuta tarbijad vastutustundlikuks oma toiduharjumuste juhtimise eest. Tootel esitatava teabe täiustamine aitab tarbijatel mõista kõlblikusajaga seotud probleeme. Samuti annab see võimaluse saada lahti väärarvamustest või hirmust haigestuda kõlblikusaja ületanud toodete tarbimise tõttu. Teame, et tootjad on „parim enne“ kuupäeva määramisel ettevaatlikud, et end kaitsta. Tegelikult võib toodet pärast seda kuupäeva tarbida. Me ei sea kahtluse alla kõlblikusaja esitamise tähtsust. See on tõepoolest peamine värskuse näitaja.

Lisamärkused

Soovitus on kasulik, sest keskendume märgistamisele, et teavitada tarbijaid parimal võimalikul viisil nii nende rahakotile kui ka keskkonnale kasulikust käitumisest. Meie lööklause annab meie idee täiuslikult edasi: „osta mõistlikult ja söö odavamalt“. Selleks et teavitada tarbijaid sellest uuest teabeallikast ja seda propageerida, teeme ettepaneku korraldada ulatuslik teavituskampaania, mille raames selgitatakse selle uue vahendi eesmärki.

23. SOOVITUS

Standardsete tavade rakendamine jaemüügi tasandil, kui tarbijatele reklaamitakse peatselt aeguvaid tooteid

Soovitame ümber hinnata peatselt aeguvate toodete ostmise, paludes ettevõtjatel võtta vastu strateegia nende toodete käsitlemiseks ja tarbijatele väärtuslikuks muutmiseks. Küsimus on selles, kuidas parandada nende toodete mainet kodumajapidamiste silmis, nii et need ei oleks suunatud vaid ühele osale elanikkonnast. See strateegia on jagatud mitmeks osaks:

- Euroopa tasandil rakendatav õiguslik osa, mis hõlmab nende toodete paigutamist eraldi alale, et need oleks kauplusesse sisenemisel hõlpsasti kättesaadavad ja nähtavad eesmärgiga parendada kõigi tarbimisharjumusi, olenemata sissetulekust;
- töötatakse välja kommunikatsioonipoliitika, milles rõhutatakse tervemõistuslikkust ja toodete atraktiivsust ning vastutustundlikku ostmist (ületarbimist propageerivad aspektid ei tohiks olla kommunikatsioonis esikohal);
- jaemüüjaid julgustatakse rakendama põhimõtet, et peatselt aeguvad uued tooted paigutatakse riulitele tipptundideks (seda kohandatakse vastavalt eri Euroopa riikide tarbimisharjumustele).

Alus/põhjendus

Soovitame seda, sest see tugevdab paljudes kauplustes juba kehtivaid põhimõtteid ja standardib häid tavasid Euroopa mastaabis. Töörühm pöörab erilist tähelepanu nende meetmete üldise kohaldamise kasulikkusele, sest see muudaks allahinnatud toodete kuvandit (need ei ole kättesaadavad ainult kodumajapidamistele, vaid kogu elanikkonnale).

Lisamärkused

Käesolev soovitus toetab ettevõtjate püüdu rakendada kestlikke tavasid. See võib suurendada tarbijate lojaalsust. Siiski on selle soovitusel rakendamisel teatavaid murekohti:

- kodumajapidamistel tuleb olla paindlikum ja kohandada nädalamenüüd vastavalt toodete kättesaadavusele;
- ettevõtjatel tuleb koolitada töötajaid ja uusi põhimõtteid ellu rakendada;
- elanikkonnal tuleb loobuda väärarusaamadest ja muuta arvamust nende toodete ostjatest, sest kuigi need tooted on kindlasti odavad, võideldakse nende abil ennekõike toidu raiskamise vastu.